

Василь ЗВАРИЧ,
*Надзвичайний і Повноважний Посол України
в Республіці Польща (червень 2022 — липень 2024 рр.)*

«ВІДБУДОВА УКРАЇНИ СТАНЕ НАШОЮ СПІЛЬНОЮ СПРАВОЮ»

— Після 24 лютого 2022 року Польща продемонструвала безпрецедентний рівень підтримки та солідарності з Україною, надавши всю можливу допомогу та прихистивши понад мільйон наших громадян. Пане Посол, розкажіть, будь ласка, як нині розвиваються українсько-польські відносини та якими Ви бачите їх у довгостроковій перспективі.

— Україна та Польща — справжні друзі і стратегічні партнери. Наші народи об'єднані цінністю свободи. Щоразу, коли ми були пліч-о-пліч, ми змінювали історію на краще і здобували перемоги. І сьогодні ми як ніколи маємо бути об'єднані, бо перед нами — знову той самий спільний ворог. Він знову загрожує нашій свободі і, без перебільшення, нашому існуванню.

Після початку повномасштабного російського вторгнення Польща першою зустріла і прихистила мільйони українців, змушених тікати від війни. Частина з них залишилася в Польщі, частина — роз'їхалася по світі. Польський народ відкрив свої серця і домівки українцям, допоміг Україні вистояти. Вдячність і повага до народу Польщі назавжди залишаться в моєму серці та пам'яті наших народів.

Поляки, засвоївши уроки історії, розуміють, яку велику ціну треба платити за свободу і незалежність. Україна дуже цінує партнерську підтримку Польщі, яка допомагає нам досягати результатів і перемагати

російського агресора на полі бою. І Польща розуміє, що це не благодійність, а інвестиція у власну безпеку. Якщо ми не переможемо разом, ми всі будемо в небезпеці.

Україна та Польща досягнули високої динаміки політичного діалогу та співпраці в різних галузях і практично на всіх рівнях. Змістовність цього діалогу наповнює нас оптимізмом, що Україна та Польща будуть разом у єдиній європейській родині вільних демократичних держав. Польські партнери усвідомлюють, що Збройні сили України не тільки героїчно боронять кожен сантиметр нашої Батьківщини, а й захищають цінності, на яких побудований Європейський Союз і весь цивілізований світ.

Україна не раз доводила світові непохитність свого європейського вибору. Команда на чолі з Президентом України Володимиром Зеленським досягнула візових рішень для нашої держави, і Україна готова пройти всі необхідні етапи для вступу до економічно-політичного блоку, а фактично — для повернення до європейської родини.

Ми цінуємо підтримку Польщі в консолідації світу навколо зміцнення обороноздатності України та ухваленні головних для нашої держави рішень у ЄС і НАТО. Вдячні за участь у воєнних коаліціях на підтримку ЗСУ, а також імплементації Української формули миру. Віримо, що Польща завжди підтримуватиме Україну.

— *Пане Посол, чи можна розглядати нинішні виклики у взаєминах між Україною та Польщею як тимчасові? Які кроки необхідні для подолання цих труднощів і підтримки міцної дружби в майбутньому?*

— Партнери — як держави, так і люди — можуть час від часу пережити етапи охолодження у взаєминах. І тут головне, щоб обидві сторони мали добру волю нормалізувати відносини чи вивести їх на якісно новий рівень. Я бачу таку волю і мудрість наших народів знаходити правильні рішення.

Ситуація, яку ми, на жаль, мали на українсько-польському кордоні, є елементом загальноєвропейської протестної тенденції в сільськогосподарському секторі і лише епізодом у загальній картині двосторонніх відносин між Україною та Польщею.

Готовність до конструктивного діалогу, бажання співпрацювати та розуміння, що в часи російської агресії відкритий кордон потрібен Україні насамперед для виживання, дали змогу знайти мудре рішення, прийняте для обох сторін.

Не варто намагатись екстраполювати такі ситуації на весь масив українсько-польських відносин, і важливо запобігати їхньому потенційному впливу на загальну атмосферу міждержавних зносин.

— *Безпека та оборона — це теми, що доволі гостро стоять на порядку денному європейських країн через дедалі більші загрози з боку росії. Як Україна та Польща можуть співпрацювати в безпековій сфері для зміцнення військово-промислового потенціалу та гарантування безпеки повітряного простору?*

— Жоден режим, жодна війна проти світового порядку не може перемогти свободу. Лише брак єдності може поставити свободу на коліна.

Повномасштабне вторгнення 24 лютого 2022 року стало продовженням злочину агресії проти України та світового порядку, заснованого на міжнародному праві, який російська федерація розпочала в лютому 2014 року. Ця неспровокована і нічим не виправдана зухвала агресія змінила світ. Те, що здавалося неможливим, стає реальністю, всупереч усім песимістичним прогнозам. Україна разом із партнерами вже зруйнувала багато міфів, які росія намагалася представити як реальність.

Українські воїни героїчно і жертовно боронять рідну землю, і ця боротьба з російським агресором потребує ресурсів. Тому важливо, щоб Україна якнайшвидше отримала зброю, боеприпаси, системи протиповітряної оборони «Patriot», сучасні літаки.

Підтримка України з боку Польщі завжди була понадпартійна. Польща почала надавати Україні зброю ще до повномасштабного вторгнення. Україна і Польща співпрацюють в оборонній сфері за багатьма напрямками, серед яких: закупівля військової техніки та боеприпасів, взаємодія суб'єктів військово-промислових комплексів, ремонт техніки, розмінування, постачання артилерійських боеприпасів різного калібру, військова підготовка тощо.

Загалом від початку повномасштабної війни Польща надала Україні 44 пакети військової допомоги, а невдовзі Україна отримає 45-й.

З польськими компаніями було підписано 9 контрактів на суму 749 млн євро. Серед них — рекордний контракт на постачання в Україну приблизно 50 гаубиць «Краб» калібру 155 мм вартістю майже 600 млн євро. Україна стала першим іноземним покупцем «крабів», які довели свою ефективність на полі бою.

Міністерство оборони України та Агенція оборонних закупівель підписали 43 державні контракти на постачання озброєння, військової техніки та боеприпасів з інших країн через Польщу.

У Варшаві 8 липня 2024 року Президент України та Прем'єр-міністр Польщі підписали Угоду про співробітництво у сфері безпеки, яка за своїм змістом є однією з найамбітніших. У ній чітко прописано, що двосторонні зобов'язання чи безпекові гарантії для України, виражені в будь-якій формі, не можуть бути альтернативою повноправному членству в НАТО. Крім того, українсько-польська угода містить низку унікальних елементів: можливість збиття в повітряному просторі України російських ракет і дронів, випущених у напрямку Польщі, а також створення на території Польщі українського легіону — добровольчого підрозділу ЗСУ зі складу громадян України, які проживають у Польщі.

Реалізація цих положень допоможе значно посилити захист українського неба та зміцнити безпеку Польщі, дасть можливість українцям, які мешкають за кордоном, приєднатися до захисту України від російського

загарбника та повернутися до своїх сімей за кордоном, виконавши громадянський обов'язок.

— *Які напрями економічної співпраці між Україною та Польщею Ви б виокремили як найуспішніші? Що нині має найбільший вплив на розвиток торговельно-економічних відносин між двома державами?*

— Польща є одним з основних торговельних партнерів України. 2023 року товарообіг між Україною та Польщею сягнув 11 336 млн дол. США, при цьому Україна має негативне торговельне сальдо з Польщею. У січні — квітні 2024 року товарообіг між Україною та Польщею склав майже 3 590 млн дол. США. Це на 9,5% менше, ніж за відповідний період 2023 року.

Після початку повномасштабної військової агресії росії проти України Польща стала основним логістичним хабом для постачання військово-технічної та гуманітарної допомоги від іноземних партнерів. Польська влада забезпечила безперешкодне функціонування новостворених логістичних маршрутів, які сприяють підвищенню обороноздатності нашої держави.

Попри тимчасові розбіжності між Україною та Польщею щодо двосторонньої співпраці у сфері сільського господарства триває активна взаємодія на рівні профільних міністерств і галузевих асоціацій обох країн, що сприяє пошуку взаємовигідних рішень з метою забезпечення інтересів як українських, так і польських виробників сільськогосподарської продукції.

Дієвим інструментом українсько-польської взаємодії, який дає змогу обговорювати весь спектр питань економічної співпраці, є Українсько-польська міжурядова комісія з питань економічного співробітництва. Посольство активно сприяє виходу українських експортерів на польський ринок через міжнародну платформу «Назовні». Зокрема, 2024 року опрацьовано майже 100 звернень українських експортерів.

Польща та польський бізнес зацікавлені у співпраці з Україною, зокрема й щодо відбудови. Міністерство розвитку і технологій РП і Польське агентство інвестицій і торгівлі започаткували програму підтримки польських компаній, зацікавлених у відбудові України, і вже понад 3000 польських підприємств подали заявки.

У вересні 2023 року Польська державна корпорація страхування експортних кредитів однією з перших у світі почала страхувати інвестиції в Україну від воєнних ризиків для польських компаній. У другій половині 2024 року розпочнеться реалізація інвестиційної частини програми «Ukraine Facility» через авторизовані державні установи в країнах-членах ЄС. У Польщі такою установою є Банк крайового господарства, який надаватиме гарантії за кредитами для інвестиційних проектів в Україні. Очікують, що після адаптації законодавства доступ до коштів програми ЄС «Ukraine Facility» матимуть як польські, так і українські підприємства.

Україна зацікавлена у створенні на своїй території спільних українсько-польських підприємств у сфері будівництва, виробництва товарів медичного призначення, а також товарів, які можна виготовляти в Україні (з метою скорочення часу на перетин кордону, з урахуванням наявності кваліфікованого персоналу тощо).

Крім того, важливо проводити торговельні місії для польських компаній у регіони України, де вони могли б побачити подальші перспективи. Це може бути ефективним інструментом, який ми маємо успішно використовувати для обох сторін. 2024 року було організовано кілька торговельних мій: у лютому — щодо розмінування, у травні — для медичного сектору «Реабілітація та протезування», а в червні в Києві відбувся форум з питань відбудови України, в якому взяли участь польські компанії, зацікавлені в налагодженні свого бізнесу на території України, а також ті, що вже працюють на українському ринку.

Польща та Україна активно співпрацюють у розвитку транспортної інфраструктури, зокрема в будівництві та модернізації автодоріг, залізничних сполучень. У цьому контексті важливим елементом реалізації інфраструктурних проєктів є імплементація проєктів у межах Договору між Урядом України та Урядом Республіки Польща про надання кредиту на умовах пов'язаної допомоги. Сподіваюся на подальшу конструктивну роботу з розвитку спільних пунктів пропуску, розширення можливостей чинних пунктів пропуску на українсько-польському державному кордоні та розбудови прикордонної інфраструктури вздовж спільного кордону. Актуальною є

також підготовка міжурядової Угоди про здійснення контролю в спільних пунктах пропуску через державний кордон та співпрацю контролюючих органів, проект якої було передано на розгляд до ЄК в березні 2024 року.

Пріоритетним напрямом спільної діяльності може стати відновлення та будівництво інфраструктурних об'єктів, реконструкція українських аеропортів і реалізація проекту високошвидкісної залізниці.

— *З моменту набуття членства в ЄС 2004 року Польща сприяла поліпшенню та поглибленню відносин ЄС з Україною. З початку 2025 року Польща перебере на себе піврічне головування в Раді ЄС. Які пріоритети держава визначає на цей термін і що головування офіційної Варшави означатиме для України?*

— Це дійсно так. Польща завжди підтримувала ідею членства України в ЄС. Як і ми, наші польські друзі чудово розуміють, що розширення ЄС — це розширення простору безпеки і стабільності. І це основний мотив у підтримці поступу України на шляху до членства в ЄС.

Взагалі, європейці добре пам'ятають, що кожна хвиля розширення була вигідною для Євросоюзу. І не тільки з погляду безпеки, а і з суто прагматичних міркувань. Так і в нашому випадку: членство України та інших країн-кандидатів сприятиме збільшенню ВВП ЄС, зростанню зайнятості та інвестицій, розширенню єдиного ринку, посиленню конкуренції всередині ЄС та поживленню зовнішньої торгівлі. Тобто самі переваги!

Гадаю, що європейці також розуміють особливий внесок України у зміцнення Євросоюзу. Взяти хоча б нашу армію — одну з найбільших і найефективніших у світі. Єдину, яка має реальний досвід протидії агресії з боку держави, що істотно переважає за ресурсами. Okремо слід згадати потужний стрибок України у сучасних військових технологіях. Це дуже серйозна перевага для Європи — мати власні технології та виробничі потужності для забезпечення захисту від потенційного ворога. Або ж взяти цифровий ринок ЄС: український досвід цифризації тут точно один із передових. Крім того, Україну вже зараз розглядають як майбутній центр виробництва відновлювальної енергії.

Український ринок є надзвичайно привабливим, зокрема й для польських аграріїв. Упевнений, що завдяки членству України в ЄС європейський агросектор стане ще більш ефективним і конкурентним. Разом ми значно посилимо глобальну продовольчу безпеку.

Щодо головування Польщі в Раді ЄС у першій половині наступного року, то одним із пріоритетів головування визначено якраз розширення ЄС, включно з членством України, а також відбудову нашої держави. Впевнений, що головування Польщі в ЄС означатиме для нас пів року ефективного переговорного процесу. Інтеграція України в ЄС уже невідворотна: одного дня Україна точно стане членом об'єднаної європейської родини.

Водночас ми очікуємо від польського головування чіткого усвідомлення, що головне завдання сьогодні — це насамперед посилення обороноздатності України. Очевидно, що для повноцінного розвитку країни, результативних передвступних переговорів, сталості трансформацій в Україні і врешті набуття членства в ЄС нам потрібна перемога над ворогом, справедливий мир і повноцінна безпека. Тому маємо надію, що польське головування зосередиться саме на забезпеченні України всім необхідним озброєнням.

— *У Польщі нині перебувають сотні тисяч наших громадян, які знайшли там тимчасовий притулок в умовах російської війни проти України. Ваша Високоповажносте, розкажіть, будь ласка, про діяльність об'єднань українців у Польщі, їхню співпрацю з Посольством і спільні напрацювання для поліпшення взаємин між українцями та поляками.*

— Посольство тісно співпрацює з українськими громадськими організаціями в Польщі, допомагає фінансувати проекти в межах програми МЗС України, серед яких викладання української мови та предметів українською мовою у школах та при громадських організаціях. Посольство сприяє організації таких щорічних традиційних культурних заходів української громади, як «Лемківська ватра», «Підляська осінь», «Україна в центрі Любліна».

Проте цим наша взаємодія не обмежується: у співпраці з громадськими організаціями ми проводимо спільні публічні заходи, основною метою яких є популяризація України у світі, а також консолідація зусиль міжнародної спільноти на підтримку нашої держави в боротьбі з російським окупантом: це презентації книг, книжкові ярмарки, кінопокази, зустрічі з лідерами думок, виставки тощо.

За допомогою дієвих інструментів публічної дипломатії ми можемо активно залучати поляків до нашої культури, а також більше демонструвати себе, щоб вони ще краще пізнали нас, наші цінності та традиції. Все це сприяє солідарності та розвитку відносин між двома народами.

— *Нинішні польсько-українські відносини ґрунтуються на віковій історії та тісному переплетінні культур. Розкажіть, будь ласка, як Посольство застосовує інструменти публічної, зокрема й культурної, дипломатії для ще більшого зближення народів України та Польщі.*

— Організуючи публічні заходи, Посольство завжди шукає спільні теми між Україною та Польщею, підкреслює сильні сторони нашої спільної багатовікової історії, тому що коли ми разом, ми сильніші і перемагаємо. І таких прикладів чимало: сумісна перемога Армії УНР та Війська Польського над російськими більшовиками 1920 року, що зупинила наступ окупантів на Європу, об'єднана боротьба наших народів проти гніту російської імперії під час Січневого повстання 1863 року тощо.

Польща також стала для українських митців, музеїв і галерей справжнім острівцем безпеки та можливостей для реалізації, розвитку та демонстрації себе, за що ми дуже вдячні польським інституціям і діячам культури. В Польщі для нас відкрилися безпрецедентні перспективи в культурній сфері, і це дає змогу вберегти від російського варварства нашу культурну спадщину, яка, безсумнівно, є важливою частиною загальноєвропейської культури.

Державні інституції створили спеціальні гранти та програми для українців та українських інституцій, що стимулюють рухатися далі, а також творити на українсько-польську тематику. Звісно, це сприятиме подальшому розвитку українсько-польських відносин.

— *Яка ситуація з освітою українських дітей у Польщі? З якими проблемами стикаються українські діти в цій країні? Які зміни Польща готує для українських школярів із 1 вересня 2024 року?*

— У зв'язку зі збройною агресією рф проти України Посольство в тісній співпраці з Міністерством освіти Республіки Польща постійно вживає заходів для забезпечення освітніх потреб значної кількості дітей з України, які вимушено переїхали до Польщі.

На сьогодні Польща прийняла на безоплатне навчання до своїх шкіл понад 170 тисяч дітей дошкільного та шкільного віку, котрі прибули сюди після повномасштабного вторгнення російської федерації 24 лютого 2022 року.

Водночас є діти, які також продовжують навчання в українській системі освіти дистанційно — онлайн. Активно розвиваються українські освітні осередки у форматі щоденних шкіл при українських громадських організаціях, які також надають дітям можливість перебувати в українській системі освіти. Зараз у Польщі діє щонайменше 10 таких освітніх центрів. Посольство активно підтримує такі школи: надає фінансову допомогу, забезпечує підручниками тощо.

З 1 вересня 2024 року польська сторона запровадить обов'язкове навчання у польських школах для громадян України на території Республіки Польща. Виняток буде зроблено для учнів випускних класів українських середніх шкіл, які навчаються онлайн і складатимуть український іспит на атестат зрілості 2025 року. Це важливо, адже ми знаємо, що є певна категорія дітей, які можуть перебувати поза українською та польською системами освіти. Водночас для нас не менш важливо, щоб наші діти в Польщі здобували українську освіту.

Нині ми активно працюємо над реалізацією двосторонніх домовленостей міністерств освіти, досягнутих за результатами спільних консультацій урядів України та Польщі 28 березня 2024 року у Варшаві. Зокрема, йдеться про запровадження в польській системі освіти українського компонента навчання для дітей з України. Це збільшить можливість і чужому навчатись, і підтримувати зв'язок з Україною, вивчати та плекати духовне надбання свого народу.

Переконалий, що для відновлення Україна потребуватиме своїх синів і дочок, сподвижників і візіонерів, а також застосування найкращого закордонного досвіду, знань та умінь. Відбудова України стане нашою спільною справою.

Дата інтерв'ю: 10 липня 2024 року